

EIROPAS
REVĪZIJAS
PALĀTA

Runa
2024. gada 10. oktobrī

Eiropas Revīzijas palātas priekšsēdētāja

***Tony Murphy* runa**

ERP 2023. gada pārskata prezentācija

Eiropas Parlamenta Budžeta kontroles komiteja

2024. gada 19. oktobrī

Izšķirošā ir runātā runa.

Cienījamā priekšsēdētājas kundze!
Godātie deputāti!
Komisāra kungs!

Esmu gandarīts šodien uzrunāt šo **komiteju**, jo mēs iepazīstinām ar Eiropas Revīzijas palātas 2023. gada pārskata **galvenajiem konstatējumiem** un galvenajiem vēstījumiem. Man ir pievienojies mans godātais kolēģis – par gada pārskatu atbildīgais Revīzijas palātas loceklis **Jan Gregor**.

Pirms **sīkāk iedziļināties** mūsu gada pārskatā es vispirms sniegšu īsu ieskatu tajā, ko šis **gada pārskats** faktiski atspoguļo un kāpēc tas ir nozīmīgs.

Satura ziņā:

- o tas sniedz **ticamības deklarāciju** par ES finanšu pārskatu ticamību un pakārtoto darījumu likumību un pareizību.
- o Tajā aplēsts **kopējais kļūdu īpatsvars ES budžeta izdevumos**, un norādīta to līdzekļu procentuālā daļa, kas nav izmantoti saskaņā ar piemērojamajiem noteikumiem un regulām.
- o Pārskats ir sadalīts nodaļās, kas atbilst dažādām izdevumu jomām, un par dažām jomām mēs arī sniedzam **konkrētus kļūdu īpatsvarus**.
- o **Atsevišķā nodaļā** ir izklāstīti mūsu konstatējumi par **ANM izdevumiem**, kam ir atšķirīgs **īstenošanas modelis**.

Un ar šo saturu saistīts ir gada pārskata **nozīmīgums**.

- o Tas ir ERP **galvenais dokuments**, kura sagatavošana prasa ievērojamu apņēmību un pūles.

Tā galvenais mērķis ir **apzināt** uzlabojumu iespējas un uzsvērt **iespējamos riskus** visās ES darbībās. Lai gan mēs varam vērst uzmanību uz jomām, kurās plānotie rezultāti netika sasniegti, mēs arī norādām uz pozitīvajiem aspektiem saistībā ar to, kas darbojas labi. Piemēram, pārbaudot kohēzijas izdevumus, mēs joprojām atklājam nepilnības daudzu valsts revīzijas iestāžu darbā, tomēr ziņojam arī par labu praksi, ko konstatējam kādā reģionālā darbības programmā Polijā. Revīzijas iestāžu kontrolsaraksti un darba dokumentācija pietiekami detalizēti aptvēra visus attiecīgos aspektus. Tas mums ļāva izsekot revīzijas takai un izdarīt secinājumus no paveiktā revīzijas darba.

Tātad – kādi ir mūsu 2023. gada pārskata galvenie secinājumi?

Attiecībā uz **ES pārskatiem**, tāpat kā iepriekšējos gados, mēs konstatējam, ka tie precīzi atspoguļo ES finanšu stāvokli, un mēs sniedzam **tīru atzinumu** par šo pārskatu ticamību.

Kopējie ieņēmumi bija 248,4 miljardi EUR, un par tiem, tāpat kā iepriekšējos gados, mēs sniedzam **tīru atzinumu**. Tomēr komitejai ir svarīgi zināt, ka šajā atzinumā nav iekļautas summas, kas zaudētas "**PVN un muitas iztrūkuma**" dēļ. Šis iztrūkums attiecas uz neatbilstībām, ko rada **nepietiekami paziņotie vai nesamaksātie** muitas nodokļi un PVN, kas var rasties **krāpšanas vai neefektīvas iekasēšanas prakses** dēļ. Tā kā šīs neiekasētās summas **netiek iegrāmatotas** kā ieņēmumi, mūsu atzinumā galvenā uzmanība pievērsta **paziņotajiem** skaitļiem.

Tagad pāriesim pie izdevumiem – ES ilgtermiņa budžets ietver gan **daudzgadu finanšu shēmu** (DFS), gan **NextGenerationEU (NGEU)**. NGEU finansējumā galvenokārt ietilpst **Atveseļošanas un noturības mehānisms (ANM)**, kura **īstenošanas modelis** atšķiras no DFS. Tā rezultātā par 2023. gada izdevumu pareizību mēs sniedzam **divus atsevišķus atzinumus**: viens attiecas uz **tradicionālajiem ES budžeta izdevumiem**, bet otrs – uz **ANM**.

Sāksim ar tradicionālajiem **ES budžeta izdevumiem** jeb DFS.

Saskaņā ar pēdējos **gados** novēroto tendenci mūsu aplēstais **kļūdu īpatsvars ES budžeta izdevumos ir palielinājies** un joprojām ir **būtisks**, proti, tagad tas ir **5,6 %** (2022. gadā – 4,2 %), kas ir **ievērojams pieaugums** salīdzinājumā ar iepriekšējo gadu. Ņemot vērā konstatēto kļūdu izplatību, mēs saglabājam **negatīvu atzinumu** jau **piekto gadu pēc kārtas**.

Kļūdu īpatsvaru ES budžeta izdevumos nosaka, ņemot vērā un konsolidējot kļūdu līmeņus, kas konstatēti **dažādās politikas jomās** DFS budžetā. Tagad aplūkosim **konkrētas politikas jomas**, lai ilustrētu tipiskos konstatējumus, kas sekmē šo kļūdu īpatsvaru.

Sāksim ar **kohēziju**, kas veido **gandrīz 40 %** no mūsu revidētajiem līdzekļiem.

Šajā politikas jomā mēs lēšam, ka **kļūdu īpatsvars ir 9,3 %**, kas ir pieaugums salīdzinājumā ar **6,4 %** 2022. gadā. Mūsu konstatējumi liecina, ka aplēsto kļūdu līmeni būtiski ietekmēja **neattiecināmas izmaksas un projekti**, kā arī publiskā iepirkuma noteikumu pārkāpumi. Mēs arī konstatējam vairākus faktorus, kas varētu palielināt nepareizu izdevumu risku, un starp tiem ir

- o **laika trūkums, kas spiež tērēt naudu, jo tuvojās 2014.–2020. gada DFS perioda beigas,**
- o **konkurējoši ES fondi, jo īpaši ANM,**

- o maksājumi, kurus veica un kontrolēja **pandēmijas apstākļos**, un
- o iespēja **kohēzijas projektiem saņemt 100 % ES līdzfinansējumu**. Šādu projektu dēļ veidojās **5 %** no kļūdu īpatsvara.

Mūsu **revīzijas pieeja** kohēzijas jomā balstījās uz dalībvalstu **revīzijas iestāžu** darbu. Pēdējo septiņu gadu laikā mēs esam konstatējuši, ka to pārbaudes nav **pietiekami efektīvas**.

- o Revīzijas iestādes vienmēr nepareizi ziņo par atlikušo kļūdu īpatsvaru, kas ir mazāks par 2 %.
- o Taču mēs pastāvīgi konstatējam, ka **darījumos** ir kļūdas, kuras revīzijas iestādes varēja un tām vajadzēja atklāt, kad tās veica savas pārbaudes.

Vienkāršāk sakot, mēs **nevarējām palauties** uz viņu darbu. Un, ņemot vērā Komisijas revīzijas rezultātus un savus konstatējumus par neatklātām kļūdām, kā arī daudzas nepilnības revīzijas iestāžu darbā, mēs secinām, ka līdz attiecināmības perioda beigām (2023. gada 31. decembris) **ne visu dalībvalstu pārvaldības un kontroles sistēmas** darbojās efektīvi vai pienācīgi. Šajā kontekstā svarīgi arī minēt, ka daudzos gadījumos **šīs pašas kontroles un pārvaldības sistēmas** tiek izmantotas, lai pārvaldītu **ANM līdzekļus** dalībvalstu līmenī.

Tagad vēršam uzmanību uz vēl vienu nozīmīgu izdevumu jomu: kategorija “**Dabas resursi un vide**”, kur lauksaimniecība un lauku attīstība veido lielāko daļu izdevumu. Attiecībā uz to mēs lēšam, ka kļūdu īpatsvars ir būtisks, proti **2,2 % (2,2 % arī 2022. gadā)**.

Lai gan mūsu rezultāti liecina, ka kļūdu līmenis **nebija būtisks tiešajiem maksājumiem**, kas veido **66 % no izdevumiem šajā DFS kategorijā**, tas joprojām bija **būtisks** pārējām jomām kopumā. Šīs jomas kopā veido atlikušos **34 %** no izdevumiem, **tostarp lauku attīstībai, tirgus pasākumiem, jūrniecības darbībām, zivsaimniecībai, videi un klimatrīcībai**.

Attiecībā uz kategoriju “**Vienotais tirgus, inovācija un digitālā joma**” mēs konstatējam būtiskā kļūdu īpatsvara palielināšanos no **2,7 % 2022. gadā uz 3,3 % 2023. gadā**. **Īpaši pamatprogrammas “Apvārsnis 2020” izdevumi** joprojām ir pakļauti augstam riskam, un tie ir mūsu atklāto kļūdu **galvenais avots**.

Ņemot vērā **migrācijas un robežu pārvaldības** pieaugošo nozīmi pēdējos gados, ES 2021.–2027. gada DFS ievieša “4. izdevumu kategoriju”, kas īpašu uzmanību pievērš šīm politikas jomām. Lai gan gaidāms, ka izdevumi šajā jomā jaunajā DFS periodā palielināsies, 2023. gadā tie veido **2,1 % no ES budžeta izdevumiem**. Par šo budžeta

kategoriju mēs nesniedzam konkrētu kļūdu īpatsvaru, taču mēs atklājām **kļūdas** gandrīz **trešdaļā darījumu**, ko pārbaudījām.

Tālāk mūsu uzmanībai "**Kaimiņattiecības un pasaule**" – šī izdevumu joma ietver vairākus finansēšanas instrumentus, kas saistīti ar "**Eiropa pasaulē**", **pirmspievienošānās palīdzību un humāno palīdzību**. Lai gan izlases lielums bija ierobežots, mūsu revīzijas rezultāti liecina, ka **kļūdu risks šajā DFS kategorijā ir augsts**, un vairāk nekā pusē pārbaudīto darījumu bija kļūdas. Sākot no nākamā gada, mēs sagatavosim īpašu novērtējumu par šo izdevumu kategoriju, un tas sniegs dziļāku ieskatu šajā augsta riska jomā.

Visbeidzot, pievērsīsimies kategorijai "**Administrācija**". Mūsu novērtējumā, tāpat kā iepriekšējos gados, secināts, ka kļūdu līmenis joprojām **nav būtisks**.

Kopumā mūsu atbilstības darbā pie 2023. gada pārskata ir uzsvērts **būtisks kļūdu līmeņa pieaugums ES budžeta izdevumos**, un tas galvenokārt vērojams kategorijā "**Kohēzija**".

Pievēršoties ANM, ir svarīgi atzīmēt, ka **ANM finansētie projekti cieši atspoguļo no kohēzijas līdzekļiem finansētos projektus un bieži vien tos pārrauga vienas un tās pašas valsts struktūras**. Tomēr ANM darbojas atbilstoši "ar izmaksām nesaistīta finansējuma" modelim, kurā maksājumi dalībvalstīm **nav atkarīgi no nosacījuma par ES un valstu noteikumu ievērošanu**, piemēram, no iepirkuma un valsts atbalsta noteikumiem.

Tāpēc atšķirībā no **kohēzijas un citām ES budžeta jomām** mūsu novērtējumā un atzinumā par ANM izdevumiem nav izvērtēts, vai ANM finansēto projektu **faktiskās izmaksas** ir atbilstošas. Pamatojoties uz ANM regulu un lai sniegtu šo atzinumu, mēs novērtējam un aptveram dalībvalstu **ANM maksājumu pieprasījumus**, kas paredz atskaites punktu un mērķrādītāju **apmierinošu izpildi** un atbilstību **galvenajiem attiecināmības nosacījumiem**.

Un, tā kā tas ir **svarīgi**, vēlos **uzsvērt** turpmāko.

- o **Dalībvalstīm** izmaksātās ANM summas nav saistītas nedz ar ANM pasākumu **aplēstajām izmaksām**, nedz ar **faktiskajām izmaksām**, kas radušās galasaņēmējiem.
- o Dalībvalstīm nav pienākuma kopā ar maksājuma pieprasījumu sniegt informāciju par izdevumiem, kas radušies **galasaņēmējiem**.

ANM izdevumi 2023. gadā kopumā bija **53,6 miljardi EUR**. Mūsu revīzija aptvēra visus **23 dotāciju maksājumus 17 dalībvalstīm 46,3 miljardu EUR apmērā**, kā arī priekšfinansējuma dzēšanu **7,3 miljardu EUR apmērā**. Attiecībā uz **16 atskaites**

punktiem vai mērķrādītājiem, kas attiecas uz septiņiem maksājumiem septiņām dalībvalstīm, mēs sniedzām konstatējumus ar **finanšu ietekmi**, kas, kā mēs uzskatām, kopumā pārsniedz **būtiskuma sliekšni**. Turklāt mēs konstatējam **sistēmu nepilnības**, piemēram, **atskaites punktu un mērķrādītāju vājas izstrādes** gadījumus, kā arī nepilnības **dalībvalstu ziņošanas un kontroles sistēmās**. Ņemot vērā visu iepriekš minēto, par ANM izdevumiem mēs sniedzām **atzinumu ar iebildēm**.

Attiecībā uz mūsu **atzinumu par ANM** ir svarīgi uzsvērt, ka **neatbilstība ES un valstu noteikumiem** ir galvenais kļūdu pieauguma avots kohēzijas izdevumos un citās DFS budžeta jomās. **Regulā definētais ANM modelis** gan paredz, ka dalībvalstis pašas kontrolē savus ANM finansētos projektus, tomēr sistemātiski nenodrošina ANM izdevumu atbilstību šiem noteikumiem. Tas rada pārliecības trūkumu, kas nopietni apdraud **ES finanšu intereses**.

Un ir svarīgi atzīmēt, ka šīs bažas atspoguļo arī citi – **EPPO 2023. gada pārskatā** tika minētas 233 aktīvas krāpšanas izmeklēšanas saistībā ar ANM finansējumu ES dalībvalstīs, un tas ir ceturtais lielākais EPPO aktīvo izmeklēšanu skaits ES programmā.

Tāpēc visos **turpmākajos ES finansēšanas modeļos**, kas izriet no ANM, šīs bažas būtu nopietni jāņem vērā, lai nodrošinātu, ka ES finanšu intereses turpmāk tiek pienācīgi aizsargātas.

Apspriežot **ES budžetu nākotni**, mūsu gada pārskats pievēršas arī kritiskām **problēmām makrolīmenī**, kas pārsniedz mūsu darbu atbilstības jomā.

2023. gadā **ES parāds** ir pieaudzis līdz **458,5 miljardiem EUR**, ko galvenokārt veicināja aizņēmumi iniciatīvai *NextGenerationEU*. Tagad šis skaitlis **divreiz pārsniedz parāda līmeni**, kāds tas bija 2021. gadā. Tomēr joprojām **nav skaidrs**, kā šis parāds tiks **atmaksāts**, jo nav pieņemts lēmums par Komisijas priekšlikumu attiecībā uz **pašu resursiem**, un nav pārliecības, vai šis priekšlikums radīs **pietiekamus ieņēmumus NGEU** parāda atmaksas segšanai. Galu galā šo finansiālo atbildību būs jāuzņemas **nākamajām paaudzēm**.

Augstā inflācija 2022. un 2023. gadā turpina ietekmēt budžetu, un mēs lēšam, ka līdz 2025. gada beigām ES budžets varētu zaudēt aptuveni **13 % no tā pirktspējas**. Turklāt **neizpildītās saistības** ir sasniegušas rekordaugstu līmeni – **543 miljardus EUR**, un tas palielina saistību atcelšanas iespējamību. Šī situācija arī **rada spriedzi administratīvajiem resursiem**, tādējādi palielinot **kļūdu risku**.

Mūsu gada pārskatā ir iekļauta **bagātīga papildu informācija** un konstatējumi, par kuriem es vēlējos runāt šodien, bet diemžēl man nepietiek laika. Tādēļ aicinu jūs

iepazīties ar mūsu gada pārskatā un **ES revīzijas īsajā aprakstā** izklāstītajiem visaptverošajiem konstatējumiem. Abus dokumentus jūs visi esat saņēmuši.

Visbeidzot, es vēlos izcelt arī **ERP darbinieku** un kolēģijas nodošanos darbam un speciālās zināšanas. Viņu **apņēmībai un profesionalitātei** ir izšķiroša nozīme mūsu šā gada augstās kvalitātes pārskata sagatavošanā un mūsu iestādes virzībā uz priekšu.

Paldies visiem par uzmanību! Labprāt atbildēšu uz jautājumiem un iesaistīšos turpmākās diskusijās.